

Piotr Waleńdzik

"Pastoralliturgisches Handlexikon :
das Nachschlagwerk für alle Fragen
zum Gottesdienst", Rupert Berger,
Freiburg-Basel-Wien 2008 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 49/1, 229-231

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jako rozszerzenie ofiary eucharystycznej. Sami zaś chrześcijanie niejednokrotnie witali skazujący ich wyrok na salach sądowych liturgicznymi aklamacjami typu: „Bogu niech będą dzięki”.

Refleksje S. Hahna z całą pewnością nie stanowią zamkniętego systemu. Jego książka w jakimś sensie stanowi dzieło otwarte. Sam Autor przyznaje: „Pozostaje jeszcze wiele pracy. Trzeba pisać książki, prowadzić badania, głosić kazania, wznosić modlitwy i prowadzić zwykłe życie. Każdy interpretator Pisma ma coś do zaoferowania. (...) Ten żywy związek, ta hermeneutyczna bliskość, to nic innego jak świętość, która żyje najpełniej w liturgii kościelnej. (...) Jeżeli jednak jesteśmy gotowi się w to włączyć, możemy być pewni, że stoimy na progu nowego wielkiego stulecia badania Pism świętych w sercu Kościoła”. (s. 184-186) Być może właśnie ta żarliwa refleksja nawróconego pastora najlepiej charakteryzuje cel jego pracy, w służbie której powstała omawiana tutaj pozycja, adresowana zarówno do wymagających pod naukowym względem teologów, jak i pragnących lepszego zrozumienia uczestników liturgicznego misterium.

Ks. Krzysztof Filipowicz

Rupert Berger, *Pastoralliturgisches Handlexikon. Das Nachschlagwerk für alle Fragen zum Gottesdienst*, Wydawnictwo Herder, Freiburg – Basel – Wien 2008, ss. 576.

Wydawnictwo Herder w Niemczech opublikowało w 2008 r. odnowione wydanie podręcznego leksykonu pastoralno-liturgicznego, autorstwa znanego i cenionego liturgisty ks. dr. Ruperta Bergera.

Ks. Rupert Berger, urodzony w 1926 r., studiował teologię w Freising i Monachium. Był wykładowcą teologii liturgii i teologii pastoralnej w Benediktbeuern, Freising i Trier, a od 1968 r. był także proboszczem w Bad Tölz. W latach 1970-1996 podejmował prace wynikające z funkcji konsultanta Komisji Liturgicznej Konferencji Episkopatu Niemiec. Współpracował w realizacji wielu liturgicznych i pastoralnych projektów, m.in. uczestniczył w przygotowaniu modlitewnika i śpiewnika *Gotteslob*. Był także członkiem wielu komisji, na przykład komisja poświęcona pracom nad mszałem w jęz. niemieckim czy Międzynarodowe Stowarzyszenie Komisji Liturgicznych Niemieckiego Obszaru Językowego. W Polsce autor leksykonu znany jest z przygotowanego i wydanego w Niemczech w 1969 r. *Małego Słownika Liturgicznego*. Słownik ten został przetłumaczony na język polski i opublikowany w 1990 r. przez wydawnictwo „W Drodze”. Dobrze przyjęcie z jakim

spotkał się *Mały Słownik Liturgiczny* skłoniło ks. Bergera do podjęcia prac nad powstaniem obszerniejszej publikacji, zawierającej wiele nowych haseł oraz więcej gruntownych informacji. Do tworzenia pierwszej redakcji leksykonu pastoralno-liturgicznego aktywnie włączył się także znany i ceniony liturgista ks. prof. Adolf Adam (zm. 16.12.2005 r.). Pierwsze wydanie leksykonu nastąpiło w 1980 r.

Pojawiające się odnawiane edycje ksiąg liturgicznych oraz aktualne rezultaty badań naukowych, a także olbrzymie zainteresowanie przygotowaną publikacją, czyniły zasadnym podejmowane co kilka lat prace nad uzupełnieniem wydanego leksykonu.

Prezentowany leksykon jest uzupełnionym wydaniem z 2005 r. Podstawowa koncepcja dzieła pozostała ta sama. Autor zebrał w swoim leksykonie ponad 700 haseł (od *Abend* do *Zwischengesang*). Poszczególne hasła zawierają źródłosłów i jego znaczenie, genezę i historyczny rozwój oraz obecną formę i porządek z uwzględnieniem wskazówek pastoralnych. Jak informuje autor w swoim słowie wstępnym, gruntownie przepracowując na nowo hasła miał na względzie przede wszystkim użytkownika leksykonu, który może czuć potrzebę poszerzenia zawartych pod danym hasłem informacji. Z całą pewnością oczekiwania użytkowników zaspokoją umieszczone pod hasłami noty bibliograficzne. Z pewnym żalem i niedosytem trzeba jednak zauważyć, iż w leksykonie występują nieliczne hasła pozbawione owych not, na przykład *Baldachim* czy *Oktav*.

W notach bibliograficznych R. Berger zastosował skróty, których wykaz zamieścił na początku leksykonu, po słowie wstępnym. W wykazie tym nie znalazły swego wyjaśnienia te, które są powszechnie przyjmowane w niemieckiej literaturze teologicznej na przykład *LThK – Lexikon für Theologie und Kirche* czy *RGG – Religion in Geschichte und Gegenwart*.

Po wyjaśnieniu używanych skrótów leksykon zawiera alfabetyczny indeks haseł, który może ułatwić posługiwanie się nim. Dużą zaletą omawianego dzieła może być także *Zusatzregister*, czyli spis pojęć, które wymieniane są przy opracowaniu poszczególnych haseł.

Trzeba przyznać, że autorowi w znacznej mierze udało się zamierzenie połączenia teorii z praktyką. Jako teolog-liturgista i pastoralista a zarazem proboszcz, ks. Rupert Berger umiejętnie połączył gruntowne informacje z ich liturgiczno-praktycznym aspektem.

Leksykon może służyć pomocą zarówno liturgistom – w prowadzeniu badań naukowych jak i miłośnikom liturgii – celem lepszego jej zgłębiania i rozumienia. Może być także przydatny duszpasterzom w ich poszukiwaniu rozwiązań problemów pastoralnych. Stanowi doskonałe uzupełnienie dobrze znanego polskiemu odbiorcy *Leksykonu liturgii* autorstwa ks. prof. Bogusława

Nadolskiego oraz daje dobry pogląd na literaturę przedmiotu w niemieckim obszarze językowym.

Ks. Piotr Waleńdzik

Bp Andrzej Franciszek Dziuba, *Jezus nam przebacza. Przygotowanie do sakramentu pojednania*, Ilustracje Janusz Tycner. Warszawa, Instytut Wydawniczy PAX 2009, ss. 64.

Posługa Kościoła niesie w sobie zadania przepowiadania, aż na krańce świata, sprawowania sakramentów czy szerzej kultu i posługi charytatywnej. Jest to niezwykle bogactwo zewnętrznych znaków, które jednak dopiero nabierają pełnego sensu, gdy stają się manifestacją wewnętrznej łaski. Kościół, jako wspólnota zbawcza, jako lud Boży Nowego przymierza wręcz żyje tą posługą, choć jest ona zawsze adresowana do konkretnych osób.

Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej spełniają szczególną rolę. W tym kontekście problematyka Pierwszej Komunii świętej jest jednym ze szczególnie ważnych zagadnień katechetycznych i duszpasterskich. To pełne wchodzenie w Eucharystię, Sakrament Miłości. Zrozumiałym jest zatem, że przykłada się do tego tak wielką uwagę, wiele energii i środków. To przecież szczególnie ważny, wręcz szczytowy sakrament w procesie dojrzałości chrześcijańskiej. Jakże wymowne jest zaangażowanie rodziców, dziadków, chrzestnych, grup animacyjnych, katechetów i duszpasterzy.

Jednocześnie jawi się pytanie o sakrament, który poprzedza pierwszy pełen udział w Eucharystii, a więc o pierwszy sakrament pokuty i pojednania. Jakże inaczej jest on postrzegany. Czasem wręcz traktowany jako swoisty dodatek, niekiedy już nie praktykowany, bo ponoć dziecko w tym wieku nie jest jeszcze w stanie świadomie rozeznac swego postępowania w płaszczyźnie etyczno-moralnej. Po co zatem je narażać na stresy i wmawiać mu to co i tak nie będzie w pełni świadomie przeżyte.

Właśnie wobec przygotowania do pierwszego sakramentu pojednania bp Andrzej F. Dziuba z Łowicza, profesor teologii moralnej w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie proponuje interesującą i zarazem oryginalną pomoc katechetyczną oraz duszpasterską. To niewielka książka jest, jak mówi w specjalnym liście kard. J. Glemp, Prymas Polski, „o dobrym Bogu. Kocha Cię On i przebacza Ci grzechy w Sakramencie Pojednania” (s. 4).

Autor proponuje siedem scen biblijnych i jedną o św. Franciszku z Asyżu, które przybliżają systematycznie najważniejsze elementy i zarazem etapy